

Motion till riksdagen 2021/22:3705

av **Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M)**

Konsumenträtt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa åtgärder för att öka konsumenters kunskap om deras rättigheter och skyldigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stödet från det offentliga för att förbättra skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra budget- och skuldrådgivningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med syfte att titta på hur fakturabedrägerier kan motverkas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för köpare vid distansavtal och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om ett krav om ursprungsmärkning bör införas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Moderaterna tror på den upplysta konsumenten. Att fria individer ska tillåtas fatta egna beslut om sin konsumtion på en fri marknad och att det ska finnas en trygg lagstiftning som skyddar individen från vilseledning och bedrägerier. En viktig utgångspunkt för Moderaternas konsumentpolitik är att konsumenterna ska kunna tillgodogöra sig information som är tillförlitlig om produkters pris och egenskaper samt om produktionsmetoder, säkerhetsaspekter och hur konsumtionen påverkar människor, miljö och klimat.

Genom att vara påläst äger en konsument möjligheten att själv lösa frågeställningar som uppstår i samband med konsumtion. En upplyst konsument bör ha vetskap om både sina rättigheter och skyldigheter. Moderaterna anser att det inte gagnar vare sig

konsumenter eller samhället i stort om konsumenter saknar kunskap om vad som förväntas av dem vid köp.

Moderaterna vill se att Konsumentverket får ett helhetsansvar, från förebyggande arbete till tillsynsansvar vid skuldrådgivning. Genom att ansvaret fördelas till en enskild myndighet bör både ansvarskedjan bli tydligare men också möjligheterna för den ansvariga myndigheten att arbeta både proaktivt och reaktivt bli bättre. Vi vill att Konsumentverket tar fram en plan för hur kunskapsnivån kan höjas, hur kontakt med skolor och unga kan ske på bästa sätt samt vilka andra typer av förebyggande åtgärder som är relevanta.

Budget- och skuldrådgivningen

Budget- och skuldrådgivningen är lagstadgad, och samtliga kommuner är skyldiga att lämna råd och anvisningar i budget- och skuldfrågor till skuldsatta. Olika utredningar och rapporter (bland annat Konsumentverkets årliga rapport om den kommunala budget- och skuldrådgivningen och Riksrevisionens rapport om överskuldsättning, RiR 2015:14) visar att budget- och skuldrådgivningen skiljer sig åt väsentligt över landet och att vissa kommuner till och med saknar budget- och skuldrådgivning. Köerna till rådgivningen skiljer sig markant åt mellan kommuner och stödets omfattning likaså. Det behöver vi ändra på. Moderaterna vill att budget- och skuldrådgivningen ska bli mer likvärdig över hela landet. Det är viktigt att alla i Sverige kan få den hjälp de behöver för att komma ur skuldfällor. Den senaste rapporten från Konsumentverket visar att de som hamnar i skuldfällor blir allt högre belånade, även om det totala antalet överskuldsatta i Sverige har sjunkit något under det senaste året.

I och med att riksdagen antog lagen om skuldsanering (prop. 2015/16:125) har det skett ett förtydligande av den skyldighet som kommunerna har vad gäller budget- och skuldrådgivning, vilket förvisso är bra. Men vi anser att det finns en fortsatt risk att tillsynen över budget- och skuldrådgivningen kommer att bli eftersatt och inte samordnad då den ska skötas av IVO. Genom att flytta över budget- och skuldrådgivningen till skuldsaneringslagen får lagstiftningen ett helhetsgrepp och det blir klargjort vad för typ av hjälp som kan efterfrågas, och vilka motprestationer som förväntas. Konsumentverket, med sin spetskompetens, bör kunna ta ett helhetsgrepp om arbetet med budget- och skuldrådgivningen då de tillskillnad från IVO har en gedigen förståelse för konsumenters agerande.

Konsumentupplysning

Den kanske enskilt viktigaste faktorn för att en individ ska kunna planera sin ekonomi är kunskap. Därför är ett välfungerande konsumentupplysningsarbete betydelsefullt såväl för samhället och samhällsekonomin som för enskilda individer. Förändringar i samhället och ekonomin i stort innebär att nya krav ställs på konsumenternas kunskap, både om deras rättigheter och om privatekonomi i stort. För att möta den ökade överskuldsättningen är det av stor vikt att poängtera för konsumenter att det inte bara finns rättigheter utan också skyldigheter. Det finns en risk för att konsumenter får en snedvriden bild av det rättsliga läget om de endast blir upplysta om sina rättigheter.

De senaste åren har Konsumentverket och kronofogden på ett bra sätt genomfört riktade åtgärder för att tidigt förstärka ungdomars kunskap om ekonomi, exempelvis via

utbildningarna Ekonomismart och Koll på cashen. Moderaterna anser att det är angeläget att arbetet med konsumentvägledning fortsätter och utvecklas.

De flesta kommuner i Sverige har kommunala konsumentvägledare. De senaste åren har det skett en stor strukturell förändring av deras arbete på många håll som har varit positiv. Vi ser att de kommunala konsumentvägledarna fyller en mycket viktig funktion i det förebyggande arbetet och för konsumentkunskapen i stort. Inte minst ser vi ett stort behov bland nyanlända där skuldproblematik har blivit relativt vanlig. Därför vill Moderaterna lyfta vikten av att lokal konsumentvägledning fortsätter utvecklas. Det finns ett värde i att ha konsumenthjälp på nationell nivå, men det är endast lokala aktörer som har detaljkunskap om lokala problem. Lokala konsumentvägledare kan också möta aktörerna på den lokala marknaden, både konsumenter och näringsidkare. Genom att fortsätta utveckla konsumentvägledningen på lokal nivå finns också större möjligheter att arbeta tillsammans med skolor och andra utbildningscentrum.

Åtgärder mot överskuldsättning

Många människor saknar idag ekonomisk buffert för oförutsedda händelser, och omkring 400 000 personer befinner sig i Kronofogdemyndighetens register. Överskuldssättningen kostar samhället 30–50 miljarder kronor årligen, och det personliga lidandet går inte att mäta i pengar. I kölvattnet av trasslig ekonomi och överskuldssättning följer andra problem som ökad stress, sömnsvårigheter och psykisk ohälsa. För att långsiktigt komma tillrätta med överskuldssättningsproblemen krävs dels att färre över huvud taget hamnar i en ekonomisk situation de inte förmår hantera, dels att fler människor som hamnat i en mycket svår ekonomisk situation förmår ta sig ur den.

Vi ser behovet av att arbeta proaktivt, men också reaktivt så Moderaterna har lagt en rad förslag för att förbättra skuldsaneringen bland personer som redan hamnat i överskuldssättning. Vi föreslår följande:

- Den kommunala budget- och skuldrådgivningen bör få ett tydligare uppdrag så att den kan komma in tidigare i processen och på så sätt hjälpa enskilda att tidigt komma ur överskuldssättning. Genom att minimera den skada som överskuldssättning kan orsaka för den enskilde, kan negativa följdverkningar för personen och välfärden minskas.
- Det bör införas en maximal kötid för att få hjälp av den kommunala budget- och skuldrådgivningen.
- Möjligheterna till att ordinarie kreditgivare på marknaden ska kunna erbjuda saneringslån bör utredas.

Fakturabedrägerier och skydd vid distansavtal för företagare

Bluffaktura, eller fakturabedrägeri, är ett samlingsbegrepp för ett krav på betalning för en vara eller tjänst som du aldrig beställt eller fått levererad. Vi ser mycket allvarigt på att antalet anmälda fakturabedrägerier fortfarande är högt. Fakturabedrägerierna drabbar både företag och privatpersoner, och de uppskattas omsätta miljarder. Mycket av informationsarbetet kan ske, och sker även, inom ramen för branschorganisationerna själva.

Vi välkomnar detta men ser samtidigt att mer behöver göras i kampen mot bluffakturor – både straffrättsligt och civilrättsligt. Bland annat vill vi se över rättegångsreglerna så att rättegångskostnaderna ska kunna tilldelas en part (även vid

förenklade tvistemål) om det är uppenbart ogrundat. Moderaterna vill stärka skyddet för juridiska personer vid distansavtal då det idag är svårt för företag att styrka att man blivit vilseledd av telefonförsäljaren. Små och medelstora företag har idag svårigheter att hävda sin rätt mot oseriösa aktörer då företag saknar rätten att upphäva avtal även i handel med andra näringsidkare. Mindre företag har idag få rättigheter som köpare, och hamnar ofta i skymundan i lagstiftningen. Moderaterna ser att mindre företags behov av ett starkare skydd har ökat de senaste åren. Idag ligger väldigt mycket ansvar på köparen att visa att den blivit utsatt för en orätt. Därför anser vi att en utredning bör tillsättas för att titta på hur fakturabedrägerier kan motverkas.

Konsumenters rätt till information om ursprungsland

Moderaterna anser att det är av stor vikt att konsumenter får information om var de produkter de köper kommer ifrån. Därför anser Moderaterna att uppgifter om ursprungsland och tillverkare för varor bör vara regel, även i mer informella sammanhang där livsmedel säljs utanför livsmedelshandeln. Moderaterna föreslår därför att alla matvaror, på ett tydligt och öppet sätt, måste uppge varifrån varan kommer samt var varan har förpackats. Vi ser att det i synnerhet är ett växande problem när det gäller detaljhandels egna märkesvaror (även kallade EMV). De säjs ofta under namn som ger intrycket av att produkten är nationellt producerad, men är producerad av externa aktörer och ofta i andra länder. Under de senaste åren har det blivit allt vanligare med EMV i livsmedelshandeln, och det blir allt viktigare att information om produktionsland för innehållet blir tillgängligt för konsumenter. Att det saknas tydliga regler för uppgifter om ursprungsland skapar en informationsasymmetri som är skadlig för svenska konsumenter.

Genom att ge konsumenter tillgång till informationen som näringsidkaren besitter har den större möjligheter att göra upplysta val. Därför behöver lagstiftningen klargöra att konsumenter ska få tillgång till mer information än vad som är tillgänglig i dagsläget. Moderaterna anser att även på restaurang ska det vara krav på att information om ursprungsland uppges för köttvaror. Svensk köttproduktion håller hög klass, men tyvärr finns det länder både i och utanför EU där kvaliteten är lägre. Därför anser vi att det är rimligt att personer i Sverige ska få information om vad köttet har för ursprungsland.

Carl-Oskar Bohlin (M)

Cecilie Tenfjord Toftby (M)

Lars Beckman (M)

Åsa Hartzell (M)

Ida Drougge (M)

Mikael Damsgaard (M)